

ORGANISASI DALAM PERUT:

Satu Kajian Kes Di Kampung Pegoh

Wilayah Naning, Melaka

Oleh

Abu Hasan bin Jaalam

Latihan Ilmiah Untuk Memenuhi
Syarat-syarat Bagi Ijazah Sarjana Muda
Sastera (dengan Kepujian)

Jabatan Antropologi dan Sosiologi
Universiti Kebangsaan Malaysia
1974/1975

SINOPSIS

Komuniti matrilineal telah banyak diperbincangkan dalam kaji-lidikan mahasiswa bagi tujuan latihan ilmiah, tetapi kesemua kajian-kajian ini ditumpukan kepada komuniti matrilineal dalam Negeri Sembilan. Kajian tentang komuniti matrilineal di Wilayah Naning khususnya belum mendapat perhatian yang begitu serious dari pengkaji-pengkaji.

Bagi memperluaskan bidang kajian tentang komuniti matrilineal di Wilayah Naning, penulis akan mengkaji perkembangan komuniti ini dari sudut kaji budaya, yang akan ditumpukan dalam kajian Organisasi Dalam Perut. Penulis akan melihat sejauhmanakah perut dapat memainkan peranan untuk mengekalkan perpaduan anggota-anggota dan menyelesaikan konflik. Bagaimanakah penyelesaian ini berguna untuk membuat penyesuaian dengan perubahan politik dan ekonomi. Dalam konteks ini penulis melihat organisasi perut dari dua dimensi iaitu dari segi peranan dan fungsi ketua adat serta individu-individu yang menganggotai satu-satu perut khasnya dan suku amnya.

Bab I sebagai pengenalan, antara lain menghuraikan latar belakang keadaan ekonomi dan keadaan Ilmu Alam di kawasan kajian.

Dalam Bab II penulis membincangkan beberapa konsep penting yang akan menjadi teras perbincangan selanjutnya. Misalnya konsep suku dalam perut, ideologi kesukuan, perut-perut dalam suku, jurai-jurai dalam

perut, anak buah dalam suku dan kedin-kedeh dalam perut. Manakala dalam Bab III kajian ditumpukan kepada "hiraki sosial dan pimpinan dalam perut". Antara lain penulis akan melihat konsep hiraki dalam komuniti Adat Per-Pateh. Dalam membincangkan konsep ini, penulis akan melihat dua bentuk pimpinan iaitu bentuk pimpinan tradisional dan keduanya bentuk pimpinan birokrasi. Bab ini juga membincangkan hiraki pimpinan dalam perut iaitu penulis melihat sejauh manakah peranan buapak dan kedin sebagai ketua bagi satu-satu perut dan jurai mentadbir keseluruhan anak buahnya. Dalam Bab IV, penulis menghuraikan organisasi dalam perut dalam konteks kekeluargaan, perkahwinan dan pemilihan jodoh.

Dalam Bab V penulis melihat peranan perut dalam menyelesaikan sebarang konflik, misalnya konflik yang timbul antara adik beradik berhubung dengan pembahagian tanah pesaka. Sejauh manakah peranan buapak dan kedin dalam menyelesaikan sebarang konflik yang timbul dan bagaimanakah penyelesaian dibuat.

Bab VI menghuraikan adat dan perubahan, satu refleksi dari perubahan-perubahan di peringkat perut. Bentuk perubahan-perubahan yang dilihat ialah dalam konteks susunan dan hubungan kekeluargaan, organisasi ekonomi, semenda menyemenda dan perubahan pimpinan dalam perut.

Bab VII merupakan kesimpulan daripada keseluruhan perbincangan.

PENGHARGAAN

Dalam membuat kajian ini, saya banyak berhutang budi kepada beberapa orang yang sedia memberi pertolongan, kerjasama dan bimbingan dan kepada mereka ini semua saya ucapkan terima kasih. Teristimewa sekali, saya ingin mengucapkan terima kasih kepada penyelia saya, Encik Mohd. Dahlan Hj. Aman, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Dalam usaha mengawasi penulisan ini, Encik Mohd. Dahlan telah membuat teguran-teguran yang membina dan setelah menyemak kajian ini dengan cara yang penuh teliti, saya telah dapat menyiapkan seperti bentuknya sekarang ini. Dalam keadaan yang sebuk itu Encik Mohd. Dahlan telah dapat juga meluangkan masanya untuk mengawasi penulis. Atas pengorbanan yang dibuat oleh Encik Mohd. Dahlan, sekali lagi saya mengucapkan setinggi-tinggi terima kasih.

Saya juga mengambil kesempatan di sini mengucapkan terima kasih dan penghargaan kepada Sidang Othman bin Ibrahim, Hj. Jaalam bin Hj. Idris, Hajjah Nyonya binti Taib, Encik Hitam bin Mula dan penduduk-penduduk kampung Pegoh, atas kerjasama yang diberikan semasa saya berada di kawasan kajian.

Saya juga merakamkan penghargaan dan terima kasih kepada Sdri. Zawiah Yussof yang telah banyak memberikan pertolongan dengan tidak mengira masa dan tenaga untuk menyiapkan latihan ilmiah ini. KEPADANYA sekali lagi

saya mengucapkan setinggi-tinggi terima kasih.

Akhirnya terima kasih diucapkan kepada kakitangan pejabat Penghulu Alor Gajah, Pustakawan dan kakitangan perpustakaan Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Malaya, Arkib Negara Malaysia kerana kemudahan dan kerjasama yang diberikan. Juga kepada saudara Mohd. Sahir Naim kerana pertolongan beliau menaip latihan ilmiah ini. Kepada semuanya saya ucapkan TERIMA KASIH.

Abu Hasan bin Jaalam
Universiti Kebangsaan Malaysia
Kuala Lumpur.

Kuala Lumpur
Februari, 1975.

SINGKATAN

JMBRAS : Journal of The Malaysian Branch Royal Asiatic
Society

JADUAL

		Halaman
1.	Jadual 1.1 : Banci Penduduk Dan Perumahan Kampung Pegoh Tahun 1970	2
2.	Jadual 1.2 : Bilangan Isi Rumah Mengikut Kampung-Kampung Wilayah Naning, Melaka	7
3.	Jadual 5.1 : Masa Penyelesaian Konflik Di Kampung Pegoh, Wilayah Naning, Melaka	89
4.	Jadual 6.1 : Penggunaan Trektor Dalam Penyediaan Sawah Di Kampung Pegoh	101
5.	Jadual 6.2 : Penggunaan Tenaga Menyeraya Dalam Penyediaan Sawah Di Kampung Pegoh, Wilayah Naning, Melaka	101

KANDUNGAN

	Halaman
SINOPSIS	ii
PENGHARGAAN	iv
SINGKATAN	vi
JADUAL	vii
KANDUNGAN	viii
 BAB I : PENGENALAN	 1
1.1 : Tujuan Kajian	1
1.2 : Kawasan Kajilidik	2
1.3 : Persoalan Pokok	3
1.4 : Hipotesis	4
1.5 : Method Kajilidik	4
1.6 : Ilmu Alam	5
1.7 : Ekonomi	8
 BAB II : KELOMPOK SOSIAL ATAS FAKTOR ADAT	 11
2.1 : Suku Dalam Adat	11
2.2 : Ideoloji Kesukuan	17
2.3 : Perut-Perut Dalam Suku	21
2.4 : Jurai-Jurai Dalam Perut	26
2.5 : Anak Buah Dalam Suku	28
2.6 : Kediri-Kedeh Dalam Perut	37
 BAB III : PERUT DILIHAT DARI SEGI HIRAKI SOSIAL DAN PIMPINAN ..	 39
3.1 : Sistem Pimpinan Tradisional	39
3.2 : Susunan Tadbiran Adat Selepas Kedatangan Inggeris	42

3.3 : Hiraki Pimpinan Dalam Perut	...	...	...	47
3.4 : Buapak	...	...	...	47
BAB IV : ORGANISASI DALAM PERUT	...	...	...	53
4.1 : Kekeluargaan	...	...	...	53
4.2 : Perkahwinan	...	...	...	65
4.3 : Pemilihan Jodoh	...	...	...	80
BAB V : PERUT SEBAGAI SATU MEKANISMA SOSIAL	...	...	...	87
5.1 : Penyelesaian Konflik	...	...	...	87
5.2 : Alternatif Dari Segi Jalan Buntu Dalam Hidup Bersuku				90
BAB VI : ADAT DAN PERUBAHAN SATU REFLEKSI DARI PERUBAHAN-PERUBAHAN .				
DI PERINGKAT PERUT	...	...	...	96
6.1 : Aliran Tua	...	...	...	96
6.2 : Aliran Kaum Belia/Pemuda	...	...	...	97
6.3 : Susunan Kekeluargaan	...	...	...	97
6.4 : Organisasi Ekonomi	...	...	...	99
6.5 : Hubungan Kekeluargaan	..	...	...	102
6.6 : Semenda Menyemenda	...	...	...	103
6.7 : Perubahan Pimpinan	...	...	...	104
BAB VII : KESIMPULAN	...	...	...	105
BIBLIOGRAFI	...	...	...	111
LAMPIRAN : Lampiran 1 : ATURAN HUKUM BUNUH	...	...	...	113
Lampiran 2 : NAMA-NAMA PENGHULU NANING SEJAK ZAMAN PORTUGIS HINGGA SEKARANG 1632 - SEKARANG	...	...	...	116
Lampiran 3 : PETA DAERAH ALOR GAJAH DAN WILAYAH ADAT NANING	...	...	...	118

BAB PERTAMA

PENGENALAN

- 1.1 : Tujuan Kajian
- 1.2 : Kawasan Kajiilidik
- 1.3 : Persoalan Pokok
- 1.4 : Hipotesis
- 1.5 : Method Kajiilidik
- 1.6 : Ilmu Alam
- 1.7 : Ekonomi

PENGENALAN

1.1 : Tujuan Kajian

Community matrilineal telah banyak diperbincangkan dalam kajiilidik mahasiswa bagi tujuan latihan ilmiah, tetapi kesemua kajian-kajian ini ditumpukan kepada community matrilineal dalam Negeri Sembilan. Kajian tentang community matrilineal di Wilayah Naning khususnya belum lagi mendapat perhatian yang begitu serius dari pengkaji-pengkaji. Barangkalinya Zainal Kling¹ merupakan mahasiswa terulung membuat kajian yang menyentuh sebahagian besar community ini tetapi beliau hanya menyentuh tentang Sistem Penghulu Dalam Daerah Alor Gajah - Kajian community ini diteruskan oleh Encik Mohd. Dahlan Hj. Aman² tahun 1968, beliau mengkaji diaspek Pentadbiran Adat Ke atas Sistem Tanah Di Naning. Dan 1973 Che' Uda Che' Nik³ mahasiswa di Jabatan Sejarah Universiti Kebangsaan Malaysia telah mengkaji di sudut Struktur Sosial Dan Ekonomi Di Wilayah Adat Perpatih Naning - 1900 - 1940.

Saya tertarik hati sekali untuk melihat perkembangan community ini dari segi kaji budaya. Yang menarik hati saya terutamanya sejauh

-
1. Zainal Kling, "Sistem Penghulu Di Daerah Alor Gajah Melaka", Latihan Ilmiah 1966, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
 2. Mohd. Dahlan Hj. Aman, Pentadbiran Adat Ke Atas Sistem Tanah Di Naning - Melaka, Latihan Ilmiah 1968, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
 3. Che Uda Che Nik, Struktur Sosial Dan Ekonomi Di Wilayah Adat Perpatih Naning 1900 - 1940. Latihan Ilmiah 1973, Jabatan Sejarah, Universiti Kebangsaan Malaysia, Kuala Lumpur.

manakah "perut" memainkan peranan untuk mengekalkan perpaduan anggota-anggota dan menyelesaikan konflik. Bagaimanakah penyelesaian berguna untuk membuat persesuaian kepada perubahan politik dan ekonomi. Aspek ini akan saya tumpukan dalam kajian "Organisasi Dalam Perut".

1.2 : Kawasan Kajilidik.

Kajilidik dijalankan di Kampung Pegoh. Luasnya tiga batu persegi mengandungi jumlah penduduk 2,875 orang - 1,369 laki-laki dan 1,506 perempuan dan jumlah isi rumah (House-Holds) sebanyak 489⁴. Kampung ini terletak dalam Wilayah Naning⁵ di dalam Jajahan Daerah Alor Gajah.

Jadual 1.1: Banci Penduduk Dan Perumahan Kampung Pegoh Tahun 1970

Nama Mukim	Isi Rumah (House Holds)	Bil. Penduduk	Jumlah
Kampung Pegoh	489	laki-laki 1,369 Perempuan 1,506	2,875

Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia, Kuala Lumpur.

4. Jabatan Perangkaan Malaysia, Tahun 1970.

5. Kawasan-kawasan yang tergolong dalam Wilayah Naning:

Masjid Tanah, Sg. Baru Ulu, Ayer Pa'abas, Lendu, Pegoh, Ramuan Cina Kechil, Ramuan China Besar, Sg. Siput, Berisu, Sg. Buluh, Taboh Naning, Melekek, Kalemak, Rembia, Melaka Pindah, Tebong, Pulau Sebang, Tanjung Rimau, Kemuning, Gadek, Sungei Petai.

98% daripada jumlah penduduk kampung ini terdiri dari individu-individu berbangsa Melayu yang menganuti Adat Perpateh. 2% daripada mereka terdiri Bangsa India dan China. Pekan yang terdekat sekali dengan kampung ini ialah Pekan Alor Gajah yang jauhnya sebanyak tiga batu.

1.3 : Persoalan Pokok.

Bidang khusus dititek beratkan dalam kajian ini - melihat secara terperinci perhubungan sosial dari community matrilineal di kampung⁶ ini. Sejauh manakah organisasi perut memainkan peranan untuk mengekalkan perpaduan kepada anggota-anggota dalam satu suku dan menyelesaikan satu-satu konflik. Bagaimanakah penyelesaian ini berguna untuk membuat per-sesuaian dengan perubahan politik dan ekonomi. Dalam bab ini saya melihat organisasi perut dari dua dimension:

Dari segi peranan dan fungsi-fungsi ketua-ketua adat serta individu-individu yang menganggotai satu-satu suku.

-
6. Syed Husein Ali, Pattern of Rural Leadership in Malaya, Report of Research Carried Out Under The Sponsorship of UNESCO Research Center University Evclave Delhi, India, halaman 19 dan 20:

- Tempat yang letaknya berhampiran antara sebuah kampung dengan kampung yang lain dan kita agak sukar untuk melihat perbezaan sempadan baik diaspek sosial dan ilmu alam. Terdapat perhubungan persaudaraan yang rapat antara satu kampung dengan kampung yang lain. Begitu juga dengan bidang ekonomi iaitu terdapat hubungan yang rapat antara mukim-mukim berdekatan.

1.4 : Hipotesis

Berdasarkan kepada hakikat bahawa masyarakat senantiasa mengalami perubahan sebagaimana yang dinyatakan oleh Lensky⁷, maka saya mengutarakan satu hipotesis dalam kajian yang akan dilakukan:

"Bahwa dalam keadaan pemodenan, perindustrian dan dari pertembungan pusat-pusat perubahan di mana wilayah adat terbuka kepada angin perubahan maka semakin lemahlah mechanism adat dalam organisasi perut untuk mengujudkan intergrasi, dan menyelesaikan konflik di antara ahli-ahli".

1.5 : Method Kajilidik.

Kajilidik ini dilakukan atas disiplin antropologi dan sosiologi.

Dua method digunakan:

1. Temuduga.

Method ini dijalankan dengan menemui penduduk-penduduk di kampung ini yang tergolong dalam dua kategori:

- (a) Ketua-ketua Adat atau Pegawai-pegawai yang dilantik oleh orang ramai.
- (b) Individu-individu biasa yang menjadi ahli dalam kampung ini.

7. Gehard Lensky, Human Societies, Mc Graw - Hill Book Company, 1970, halaman 58.

2. Memerhatikan gerak laku anggota-anggota masyarakat di peringkat perlakuan dan di peringkat pemikiran, idea dan nilai.

Di sini saya akan merumuskan segala perlakuan anggota-anggota masyarakat kampung ini berhubung dengan tindakan adat. Pemikiran, idea, nilai dan bentuk-bentuk perubahan dirumuskan melalui:

- (a) Pemerhatian.
- (b) Bergaul dengan penduduk- penduduk kampung ketika diadakan sebarang acara keramaian. Contoh majlis perkahwinan dan kenduri kendara.

1.6 : Ilmu Alam.

Kampung Pegoh ialah sebuah daripada kampung-kampung yang terdapat dalam Wilayah Nanning di mana adat perpatih dijalankan sebagai asas organisasi sosial. Kampung ini terletak dalam Jajahan Daerah Alor Gajah dalam Negeri Melaka. Pekan yang terdekat sekali ialah Pekan Alor Gajah di mana di sinilah terpusatnya semua pentadbiran berhubung dengan soal-soal tanah. Pekan lain yang berhampiran dengan kampung ini ialah Tampin, iaitu kira-kira lapan batu dari tempat ini. Tampin terletak dalam Negeri Sembilan.

Luas Kampung Pegoh ialah 4,551 ekar dan mengandungi jumlah

penduduk 2,875 orang.⁸ Penduduk-penduduk di kampung ini kebanyakannya orang Melayu. Mereka adalah terdiri orang-orang yang dilahirkan di kampung ini sendiri dan juga orang-orang luar yang berkahwin dan juga membuat petempatan di sini. Walaupun terdapat orang-orang India dan Cina di kampung ini tetapi jumlahnya adalah kecil. Orang-orang India dan Cina keseluruhannya tinggal secara berkelompok di estet getah yang dimiliki oleh syarikat luar negeri. Bagi menjelaskan keadaan ini, diperturunkan di bawah ini daftar kepadatan penduduk dan isi rumah di kampung Pegoh dan kampung-kampung lain yang termasuk dalam Wilayah Naning di Daerah Alor Gajah. (Sila lihat daftar di halaman 7)

Di Kampung Pegoh terdapat sebatang jalan raya yang menghubungkan kampung ini dengan Pekan Alor Gajah dan kampung-kampung yang berhampiran seperti Kampung Jelatang.

Pada keseluruhannya keadaan tanah di Kampung Pegoh ini dapat dikatakan mendatar. Bukit-bukit yang ada tidak tinggi melainkan di-bahagian utara kampung ini terdapat sebuah bukit yang tingginya lebih kurang 600 kaki dari paras laut. Tanah-tanah rendah dalam kampung ini tingginya tidak lebih dari 50 kaki dari paras laut. Oleh kerana keadaan tanah di kawasan ini mendatar maka terdapat penduduk-penduduk di sini mengusahakan kawasan padi. Semua sekali tanah-tanah padi itu adalah diusahakan dan dimiliki oleh orang-orang Melayu.

8. R. Chander, Banci Penduduk Dan Perumahan Malaysia 1970, Jabatan Perangkaan Malaysia, Kuala Lumpur, April 1971, halaman 46.

Jadual 1.2 : Bilangan Isi Rumah Mengikut Kampung-
Kampung Wilayah Naning, Melaka.

Nama Mukim	Bilangan Penduduk 1970			Jumlah
	Isi rumah	lelaki	Perempuan	
1. Ayer Paabas	578	1571	1728	3299
2. Brisu	262	633	731	1364
3. Gadek	460	1209	1342	2551
4. Kelemak	1330	3980	3950	7930
5. Kemuning	500	1692	1540	3232
6. Lendu	474	1259	1284	2543
7. Melaka Pindah	386	1086	1211	2287
8. Masjid Tanah	1285	3698	4028	7726
9. Melekek	357	963	1131	2094
10. Padang Sebang	355	851	1025	1876
11. Pegoh	489	1369	1506	2875
12. Pulau Sebang	1929	5278	5583	10661
13. Ramuan China Kechil	518	1393	1620	3013
14. Ramuan China Besar	521	1517	1582	3099
15. Rembia	498	1562	1524	3086
16. Sungei Baru Ulu	933	3066	2586	5652
17. Sungei Petai	355	933	1088	2021
18. Sungei Buluh	151	369	473	842
19. Sungei Siput	349	878	1027	1905
20. Taboh Naning	585	1704	1780	3484
21. Tanjung Rimau	219	482	540	1022
22. Tebung	790	2001	1912	3913
Jumlah	13384	37496	39594	76485

Sumber: R. Chander, Banci Penduduk Dan Perumahan Malaysia 1970,
Jabatan Perangkaan Malaysia, Kuala Lumpur, April 1971,
halaman 46.

Kawasan perkampungan terletak berhampiran dengan kawasan-kawasan padi iaitu di tepi-tepi jalan raya dan di pinggir kawasan getah. Dusun-dusun buah-buahan pula sebahagian besarnya terletak di kawasan perkampungan dan di lereng-lereng bukit. Jenis buah-buahan yang ditanam ialah durian, langsung, manggis dan rambutan.

1.7 : Ekonomi.

Rata-ratanya, penduduk Kampung Pegoh yang berjumlah 2,875 orang, adalah tergolong sebagai kaum tani. Bentuk pertanian yang dijalankan adalah bercorak berkebun kecil. Pertanian tersebut meliputi perusahaan getah secara kecil-kecilan, menanam padi dan berkebun sayur secara kecil-kecilan. Selain daripada itu terdapat juga di antara mereka yang bekerja di luar sektor pertanian seperti menjadi polis, guru, pemandu teksi dan peniaga-peniaga kedai runcit.

Pada umumnya tanah yang diusahakan itu adalah kepunyaan sendiri ataupun pemilik-pengusaha. Dan hasil yang diterima adalah secukup hidup. Terdapat juga di antara penduduk-penduduk itu bekerja di ladang-ladang getah sebagai pengambil upah di ladang-ladang getah.

Di kalangan pesawah-pesawah tani padi, ada yang telah menggunakan alat-alat moden seperti trektor, akan tetapi pukul ratanya, kebanyakan mereka masih menggunakan alat-alat tradisional. Dari segi pengairan, petani-petani masih mengharapkan air hujan. Ini adalah satu-satunya

faktor yang menyebabkan petani tidak menyertai rancangan tanaman padi dua kali setahun.

Di sektor pertanian getah secara kecil-kecilan, kebanyakan kebun-kebun getah telah ditanam semula. Dengan ini hasil yang diperolehi oleh petani-petani agak lebih baik berbanding dengan beberapa tahun yang lalu.

Selain daripada menanam padi dan berkebun getah secara kecil-kecilan, ada juga yang berkebun sayur. Di antara tanaman yang sukaramai ialah ubi, keledak, pisang dan tebu. Bagaimanapun, berkebun sayur bukannya satu aktiviti ekonomi yang berorientasikan pasaran dan commercialisation.

Ternakan juga merupakan satu pekerjaan sampingan. Boleh dikatakan tiap-tiap keluarga mempunyai ternakan. Jenis-jenis ternakan yang terdapat di kampung ini ialah ayam, itek, kambing, kerbau dan lembu. Usaha-usaha ternakan ini tidaklah dijalankan dengan serius berbanding dengan usaha yang dicurahkan kepada aktiviti pertanian seperti bersawah dan berkebun. Kadang kala ternakan merupakan sumber pendapatan tambahan.

Hasil padi tidak dipasarkan oleh petani. Padi-padi yang mereka perolehi digunakan untuk keperluan sendiri. Sungguhpun begitu hasil padi ini tidaklah dapat menampung keperluan mereka lebih daripada enam bulan. Oleh itu mereka terpaksa membeli beras sehingga tiba masa menuai yang akan datang. Mereka yang tidak mempunyai sawah sudah tentulah

membeli beras sepanjang masa.

Satu lagi sumber pendapatan sampingan bagi penduduk-penduduk Pegoh ialah pengiriman wang dari anak-anak yang telah bekerja di luar Pegoh. Ada di antara penduduk-penduduk di Pegoh bekerja di luar kampung menghantar sebahagian daripada pendapatan mereka kepada keluarga yang tinggal di kampung. Boleh dikatakan sebahagian besar daripada penduduk-penduduk di kampung ini menerima pengiriman wang daripada ahli-ahli keluarga yang bekerja di luar kampung.

Secara kasar dapatlah dikatakan pendapatan penduduk-penduduk di kampung ini sederhana sahaja. Pada keseluruhannya dapatlah dikatakan pendapatan penduduk di kampung ini lebih kurang \$40.00 hingga \$60.00 sebulan. Pendapatan yang sedemikian terhad pastinya akan menimbulkan masalaah untuk menampung kualiti hidup bagi sesebuah keluarga, yang rata-ratanya mengandungi jumlah ahli yang ramai.

BIBLIOGRAFI

1. Abdul Rahman bin Hj. Mohammad, Dasar-Dasar Adat Perpatih, Pustaka Antara, Kuala Lumpur, 1964.
2. Chander R., Banci Penduduk Dan Perumahan Malaysia 1970, Jabatan Perangkaan Malaysia, Kuala Lumpur, April 1971.
3. Che Uda Che Nik, "Struktur Sosial Dan Ekonomi Di Wilayah Adat Perpatih Naning 1900 - 1940", Latihan Ilmiah 1973, Jabatan Sejarah, Universiti Kebangsaan Malaysia, Kuala Lumpur.
4. Cyril S. Blashaw, The Traditional Exchange and Modern Markets, Prentice-Hall 1965.
5. Datuk Samad Idris, "Benarkah Demokrasi Bermula Di Minangkabau", Dewan Masyarakat, Jun 1974.
6. de Jong P.E. de J., Minangkabau and Negeri Sembilan, (Socio Political Structure in Jelebu), Bharata, Djakarta, 1960.
7. Fox R., Kinship and Marriage, A Pelican Original, Penguin Book Ltd. England.
8. Gehard Lensky, Human Societies, Mc Graw-Hill Book Company, 1970.
9. Gullick J.M., Sistem Politik Bumiputera Tanah Melayu Barat, Dewan Bahasa Dan Pustaka, Cetakan Pertama.
10. Hooker M.B., Adat Laws in Modern Malaya, Oxford University Press, Kuala Lumpur, 1972.
11. Innes, "Notes On Naning Customs", Suratan Harvey MSS SP 16/2/6 - 5 July, 1892, Arkib Negara Malaysia, Kuala Lumpur.
12. Kahar Bador, Kinship and Marriage Among the Negeri Sembilan, (unpublished typescript thesis submitted for the degree of Master of Arts in the Department of Anthropology), Londoh School of Economic, University of London.
13. Mohamed Din Ali, Sambaan Cakap dan Pepatah Adat Melayu, The Economy Printers Ltd., Kuala Lumpur.

14. Mohamed Din Ali, "Malay Customary Law/Family", Intisari, Vol. 2, No. 2, Malaysian Sociological Institute Ltd., Singapore.
15. Mohd. Dahlan Hj. Aman, "Pentadbiran Adat Ke Atas Sistem Tanah Di Naning - Melaka, Latihan Ilmiah 1968, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
16. Mokhzani B.A.R., The Study of Social Stratification and Mobility in Malaya, University of Malaya, Reprinted for East Asia Culture Studies, March, 1965.
17. Nordin Selat, "Pimpinan Dalam Adat Perpatih", Seminar Persejarahan Dan Adat Perpatih, Anjuran Majlis Belia Negeri Sembilan, 1974.
18. Norhalim bin Ibrahim, "Kekeluargaan Dan Ekonomi Dalam Masyarakat Melayu Desa Di Rembau", Latihan Ilmiah Sarjana Muda Sastera, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
19. Notes and Queries on Social Anthropology, Routledge and Kegan Paul, London, 65h. ed. reprint 1960.
20. Radcliffe - Brown A.R. & D. Fordes (eds), African Systems of Kinship and Marriage, Oxford University Press, London 1958.
21. Ramsay A.B., "Notes On The Kampong Official in The Alor Gajah District of Malacca, 1932 - 1935, JMBRAS, Vol. xxiii, Pt. iii 1950.
22. Sulaiman Rasjid, Fiqh Islam, Djakarta, 1960.
23. Suratan Harvey, Notes On Naning Customs, SP 16/2/17, Arkib Negara Malaysia, Kuala Lumpur.
24. Swift M.G., Malay Peasant in Jelebu, London School of Economic, Monographs of Social Anthropology, No. 29, The Athlone Press, London, 1965.
25. Syed Husein Ali, Pattern of Rural Leadership in Malaya, Report of Research Carried Out Under The Sponsorship of UNESCO Research Center University Evclave Delhi, India.
26. Zainal Kling, "Sistem Penghulu Di Daerah Alor Gajah Melaka", Latihan Ilmiah 1966, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
27. Zainal Kling, "Sistem Kekeluargaan Di Melaka Utara", Latihan Ilmiah 1966, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

LAMPIRAN I

ATURAN HUKUM BUNUH

dikatakan oleh

Tengku Antah Yamtuan Serimenanti
Suratan Harvey, MSS. SP.16/2/14.

Cincang Pampas (ertinya orang yang melukai seseorang itu mahulah memberi seekor kerbau dan disembelih dan dimakan beramai-ramai dan kain 20 hasta akan pelilit yang luka itu) berdamailah.

Bunuh beri balas (ertinya sipembunuh membayar denda atau menyerahkan dirinya kepada waris yang terbunuh itu dan masuklah ia ke suku itu).

"Ini fasal hukum denda atas sipembunuh".

- 1) Jika Raja menghukum 66 kupang setahil 'Japita' (dibilangan ringgit menjadi \$28), iaitu di atas seorang yang membunuh orang dalam kampung Raja.
- 2) Jika penghulu menghukum sebahara (\$14).
- 3) Jika lembaga menghukum 20 serpi (\$7)

Jikalau sekiranya tidak mendapat kenyataan am siapa yang membunuh itu tetapi ada cedera hati pada seseorang maka Raja boleh meletakkan hukuman 66 kupang itu (28) pada tiap sebuah rumah yang berkeliling dekat orang yang terbunuh itu. Supaya jika mereka takut membayar denda itu, tentulah dikeluarkannya rahsia itu, dan jika tiada dikhabarkan rahsia itu, wajiblah ia membayar denda itu. Tetapi adatnya jikalau orang-orang yang akan kena denda itu pergi mendapatkan penghulu, maka bolehlah penghulu membayarkan denda itu separuh sahaja.

Demikianlah juga kalau salah kepada penghulu, boleh pula lembaga membayarkan denda itu separuh dan salah kepada lembaga, ketua suku boleh membayar separuh.

Adat dan hukum yang diamalkan pada zaman
tua-tua - Adat Perpateh

- A. 1. Berjuang naik
2. Bertangga turun.

Ertinya (1) Kesalahan anak buah yang tidak terbicara oleh Lembaga, dihadapkan kepada Undang (Penghulu) dan jika tidak terputus olehnya dibawa kepada keadilan (Raja).

(2) Apabila raja hendak menghukum/denda di atas seseorang rakyat maka terlebih dahulu ditibakan hukum itu kepada undang dan daripada undang itu dijatuhkan pula kepada lembaga, maka lembaga-lah menyampaikan hukum itu kepada anak buahnya.

- B. (I) Tali pengikat pada Raja (II) Keris penyalang kepada Undang, (III) Pedang pemancung kepada keadilan.

Ertinya: Anak buah yang bersalah itu diikat oleh lembaga, dihadapkan kepada undang, maka disalanglah oleh undang, jika tidak terputuskan bicara itu oleh undang, maka disembahkan kepada keadilan, Rajalah memancungnya.

- C. Perkara yang boleh dijatuhkan hukum bunuh:

- (I) Sumbang Salah (II) Upas Racun (III) Rumbun Bakar
(IV) Derhaka Celaka (V) Melesih Memotong.

- (I) Seorang yang berzina dengan saudara atau sukunya.
(II) Seorang yang memberi makan racun akan seseorang.
(III) Seorang yang membunuh lembaga.
(IV) Seorang yang mengenakan seseorang dengan aniaya hikmat hantu syaitan.

Itulah sahaja yang boleh dihukum bunuh. Tetapi jika seseorang salah itu terlepas daripada hukuman bunuh, itulah maknanya melarikan darah mati. Umpamanya jika tidak sempat ia masuk ke dalam kampung Raja, dicampakkan sahaja sepotongan kepalanya itu ke dalam pagar Raja, maka terlepaslah juga itu daripada hukuman mati itu, melainkan jadi orang dalam (hamba raja) selama-lamanya, dan jikalau dibunuh juga ia oleh sesiapa pun, maka di belakan oleh Raja 7 orang kepada waris yang membunuh itu.

- D. Adapun hukuman atas tikam bunuh, Samun samar, maling curi, dan sebagainya itu didenda dengan ringgit sahaja, iaitu dibawa orang salah itu oleh lembaga kepada undang maka jika kesalahan membunuh orang, maka dilacurkan oleh undang akan yang salah itu kepada pihak waris yang terbunuh, masuklah ia ke suku itu, ganti simati, maka waris pihak yang salah itu membayar hukum denda, kepada lembaga 20 emas (\$7) dan kepada undang sebahara (\$14) dan kepada Raja 66 kupang (\$28).

Tetapi bolehlah dengan mufakat, dibayarkan oleh lembaga akan denda itu kepada lembaga separuh sahaja dan yang separuh itu didapati oleh lembaga dan undang pun boleh juga membayar denda itu kepada Raja, separuh dan yang separuh itu undang mendapatnya.

Ada kala pula lembaga menghukum atas kesalahan anak buahnya dalam diam-diam sahaja, jika tiada diketahui oleh raja dan penghulu habislah begitu sahaja perkara itu. Tetapi jika diketahui oleh raja

atau penghulu, maka dikumpulkanlah pula akan orang salah itu, sebagaimana hukuman yang telah diadatkan itu, demikian lagi kalau penghulu menghukum diam-diam sahaja, itupun boleh raja menghukum sekali lagi akan orang salah itu.

Dan lagi jikalau orang yang bertikam, maka mati seorang, dan jika ketika itu dibela oleh waris yang mati itu dan mati pula yang menikam dahulu itu, tiadalah apa lagi perkaranya, melainkan kedua pihak waris itu membayar hukum denda kepada lembaga undang dan keadilan, bagaimana yang sudah diadatkan.

Sekian.

LAMPIRAN II

NAMA-NAMA PENGHULU NANING SEJAK ZAMAN
PORTUGIS HINGGA SEKARANG
1632 - SEKARANG

<u>NAMA</u>	<u>SUKU</u>	<u>TAHUN</u>
1. Datuk Siroja Merah	Biduanda	1632 (1052)
2. Datuk Siroja Merah II	Biduanda	TIDAK DIDAPATI
3. Datuk Juara Megat	Semelenggang	"
4. Datuk Gegah	"	"
5. Datuk Maulana Garang	"	"
6. Datuk Janggut	"	"
7. Datuk Timba	"	"
8. Datuk Anjak	"	"
9. Datuk Dol Said	"	-

DIPETIK DARI ABDULLAH B. ABDUL KADIR MUNSHI,
THE HIKAYAT ABDULLAH, A.H.HILL, JMBRAS, 1955,
VOL. 28, PT. III, KUALA LUMPUR, 1970 HAL. 355.

NAMA-NAMA PENGHULU NANING SELEPAS 1832

<u>NAMA</u>	<u>SUKU</u>	<u>PERUT</u>	<u>TAHUN</u>
1. Datuk Idas	Semelenggang	3	1834-1870
2. Datuk Mohd. Salleh	"	1	1870-1895
3. Datuk Ranting	"	2	1895-1900
4. Datuk Hassan	"	-	1900-1916
5. Datuk Umar	"	-	1917-1922
6. Datuk Osman Kering (Pada mulanya Datuk Arshad Pangku)	"	2	1925-1941
7. Datuk Che'lah	"	2	1946-1951
8. Datuk Mohd. Shah	"	3	1953-

PETIKAN DARI SHAHBA, PUSTAKA NANING,
KUALA PILAH, 1951 HALAMAN 55 - 60.

LAMPIRAN III

